

Aile Sistemlerinde Şiddetin Döngüsü

Berna AKÇINAR

Yrd. Doç., Işık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Asst.Prof. Isik University, Faculty of Arts and Science

orcid.org/0000-0003-4768-7463

berna.akcinar@isikun.edu.tr

Öz

Bu çalışmada, aile-birey etkileşimi sunularak toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi şiddet ve kadının problem çözme becerileri incelenerek, bu durum ve tutumların kadınların ebeveynlik öz-yeterlik algılarına ve cezaya dayalı ebeveynlik davranışlarına olan etkisi araştırılmıştır. Türkiye genelinde, temsili bir örneklem ile rassal yöntemle seçilmiş, 2-8 yaş arası çocuğu olan, kentsel ve kırsal yerleşim bölgelerinden 810 kadın ile görüşülmüştür. Sonuçlar göstermiştir ki, kırsal bölgelerde yaşayan, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri düşük olan anneler hem daha geleneksel cinsiyetçi tutumlara sahipler hem de eşlerinden daha fazla şiddet görmekteler. Sosyo-ekonomik düzey kontrol edilerek yapılan yordayıcı analizlerin sonuçlarına göre de, daha geleneksel cinsiyetçi tutumlara sahip, eşinden fiziksel ve duygusal şiddet gören ve çaresiz hisseden anneler, çocuklarına karşı daha çok cezaya dayalı disiplin davranışlarını göstermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Roller, Şiddet, Aile, Ebeveynlik Davranışları, Problem Çözme Becerisi, Erken Çocukluk, Temsili Örneklem

The Cycle of Violence in Family Systems

Abstract

In the current study, the family and individual interaction was presented by examining the gender role attitudes, within family violence and problem solving abilities of women. In addition, the association of these attitudes with the parental self-efficacy and harsh parenting behaviors in women was examined. A representative sample with a probability proportional to size was composed of 810 women who had children aged 2-8, and the women were randomly recruited in the study. The results showed that, women who lived in rural areas and who had low education and socio-economic status had traditional gender role attitudes, experienced more violence from their husbands. The regression analyses indicated that mothers who had traditional gender role attitudes, experienced more physical and emotional violence from their husbands and felt desperate, displayed higher levels of harsh parenting behaviors towards their children.

Keywords: Gender Role Attitudes, Violence, Family, Parenting Behaviors, Problem Solving Ability, Early Childhood, Representative Sampling

Giriş

Bu çalışmada, yaşanan yer, ekonomik ve eğitim seviyesi gibi önemli demografik bilgilerin kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi dinamikleri ve ebeveynlik davranışlarıyla olan ilişkisi araştırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin, kadınların eşlerinden gördükleri şiddet çeşitleri ve derecelerinin, onların ebeveynlik öz-yeterliliklerine ve cezaya dayalı ebeveynlik davranışlarına etkisi de incelenmiştir. Ebeveynlik davranışları, aile içindeki kişilerarası ilişkilerden biri olarak ele alınabilir. Bu doğrultuda, hangi etkenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak ebeveynlik öz-yeterlilik ve davranışlarını etkileyebileceği, aile içi ilişkilere odaklanan kuramsal yaklaşımlara dayanarak öngörülebilir.

Kuramsal Çerçeve

Toplum, aile ve bireyi birbirlerinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi iletişim, roller ve dinamikler ile bireyin davranışları ve tutumları, yaşanan kültür, çevre ve nesnel koşullardan etkilenir. Toplum-aile-birey etkileşimini anlamaya yardımcı olan Ekolojik Sistemler Kuramı, Aile Değişim Kuramı ve Aile Sistemleri Kuramı, aile içi ilişkileri anlamak ve modellemek için sıklıkla kullanılan kuramlardır (Baydar, Akcinar ve İmer, 2012, s. 81). Bu çalışma ise, bu kuramların bir sentezini içermektedir. Bu bölümde, bu kuramlar kısaca özetlenmekte ve bu kuramlara dayanılarak bir kavramsal çerçeve geliştirilmektedir.

Ekolojik Sistemler Kuramı'na göre birey, yaşadığı çevre ve toplumdan etkilenir ve bu etkiler çoklu çevresel katmanlarla belirlenir (Bronfenbrenner, 1979, s. 22). Bu kurama göre bireyin gelişimi, makro düzeydeki sosyoekonomik düzey, eğitim seviyesi, yaşanan çevre ve kültür gibi etkenlerin yanında mikro düzeydeki aile içi dinamikler (ör. aile içi destek algısı, aile içi iletişim, aile içi şiddet, vb.) ile de şekillenir. Buna uygun olarak da, insan ilişkileri ve bireyin davranışları, bir sistemin/bütünün parçası olarak görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, önerilen bu çalışma ile hem makro hem de mikro düzeydeki etkiler, bu etkilerin birbirleriyle olan ilişkileri ve bu etkilerin bireye olan etkisini anlamak hedeflenmektedir. Bu kuram ışığında, toplum-aile-birey etkileşimi sunularak toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi şiddet algısı ve aile içi destek kavramları incelenecek, böylece aile ve bireylerin davranışları yorumlanacaktır.

Kağıtçıbaşı'nın Aile Değişimi Kuramı'na göre ise, yaşanan çevre ve kültür, aile yapısı, kadının ailedeki yeri ve aile değerleri (ör. aile içi özerklik algısı, aile içi şiddet algısı), bireyin gelişimini, davranışlarını ve tutumlarını etkiler (Kağıtçıbaşı, 1996, s. 76). Bir başka deyişle bu kuram, bireyin üzerindeki etkinin makro düzeyde nasıl kaynaklandığını açıklar. Çevre, aile ve birey, birbirleriyle etkileşim ve geri bildirim döngüsü içerisindeyler. Örneğin, aile içi şiddet oranlarının düşük eğitilmiş ve gelirli geleneksel aile yapısındaki bireylerde daha yüksek oranda yaşandığı tespit edilmiştir (Akar, Aksakal, Demirel, Durukan ve Özkan, 2010; TUİK, 2014). Bununla beraber, yine

düşük eğitilmiş ve gelirli bir aile yapısına sahip olan bireyler, ailedeki güç ilişkileri ve iş bölümü açısından daha geleneksel yapıya sahip bir aile oluştururken, ebeveynlik tutumları olarak da daha katı disipline odaklı davranışlar sergileyeceklerdir (Baydar, Akcinar ve İmer, 2012, s. 85).

Aile Sistemleri Kuramı'nın yayılma (spillover) kavramı da aile içerisindeki birbirine bağlı tüm ilişkilerin diğer ilişkilerden etkilendiğini açıklamaya yardımcı olur (Cox ve Paley, 1997). Bu kavrama göre, birbirine bağlı ilişkilerde, olumsuz olan bir ilişki (ör. anne-baba), diğer ikili ilişkilere de olumsuz olarak yansır (ör. anne-çocuk, baba-çocuk). Buna göre, anne-baba ilişkisi diğer tüm ilişkileri destekleyip düzenlediği için (Erel ve Burman, 1995), anne-baba arasındaki anlaşmazlık ve stresin, ebeveyn-çocuk ilişkisine de yansıtacağı beklenmektedir (Almedia, Wethington ve Chandler, 1999). Bu çalışmada da, bireysel ebeveynlik davranışlarının ve yeterliklerinin, eşitlikçi ve geleneksel aile yapıları, kadın-erkek ilişkileri ve aile içi dinamiklerinin incelenmesiyle yordanması amaçlanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Roller ve Türkiye'de Durum

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal ve sosyal olarak belirlenen ve öğrenilen, kadın ve erkeğin rol ve sorumluluklarını ifade eden bir kavramdır. Bu roller, zaman içerisinde ve farklı çevrelerde değişiklik gösterebilmektedirler (Powell ve Greenhaus, 2010). Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin yaşamlarını, davranış ve tutumlarını farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin, geleneksel toplumlarda kadınların ev ile ilgili işleri ve çocuk bakımı konusundaki sorumlulukları ön plandayken, erkekler için iş ve para kazanma rolleri daha önem kazanmaktadır (Powell ve Greenhaus, 2010). Kırsal alandan kente göç, kadının eğitim düzeyinin artması, günümüz modern dünyasında kadınların iş gücüne katılımlarının artması ile birlikte bu rollerde bir takım değişiklikler olsa bile, ev işlerinin paylaşımıyla ilgili kalıp yargılar değişime dirençli kalmıştır (İmamoğlu, 1994).

Türkiye'deki kadın-erkek ilişkilerinin ve aile içi ilişkilerin geleneksel (ataerkil) yapıda olduğu bilinmektedir (Güvenç, 2014; Kandiyoti, 1997). Türkiye, kadın-erkek ilişkileri ve eşitsizliği konusunda hazırlanan Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği (Gender Inequality Index-GII) endeksinde 68. sırada (2012), Dünya Ekonomi Forumu 2013 Cinsiyet Ayrımcılığı Raporu'nda (Global Gender Gap Report) ise 136 ülke içinde 120.sırada yer almaktadır.

Kadın ve erkeklerin cinsiyet rollerine karşı tutumları, onların evliliklerindeki memnuniyet ve mutluluk oranlarıyla da ilişkilendirilmiştir. Özellikle geleneksel cinsiyet rollerine karşı olumlu tutumlar, aile içinde daha fazla şiddet ve iletişim sorunlarına yol açmaktadır (Worden ve Carlson, 2005).

Benzer şekilde, yapılan diğer çalışmalarda da geleneksel toplumsal rollere sahip kişilerin, evliliklerinde ve ilişkilerinde daha fazla şiddet ve güç eğiliminde oldukları, karşısındaki kişiyi suçlayıcı davrandıkları ve ilişkisel şiddeti daha olumlu algıladıkları bulunmuştur (Hilton, Harris ve Rice, 2003). Aile içindeki süreçler arasında aile içi şiddet ve iletişim gibi kavramlar hem erkekler hem kadınlar için önemli yaşamsal faktörlerdendir. Özellikle şiddetin yoğun olduğu bir aile yapısında, şiddet arttıkça ve destek süreçleri azaldıkça sosyal ve psikolojik olarak zorluklar yaşanmakta, bu zorluklar da kişilerin ebeveynlik tutumlarına yansımaktadır (Dorahy, Lewis ve Wolfe, 2007).

Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen toplum ve bireylerde, kadın okuryazarlığı ve eğitim seviyesi oldukça düşük olduğundan, kadının iş gücüne katılımı, ekonomik anlamda bağımsızlığı ve aile içindeki söz hakkı daha az olmaktadır. Örneğin, ülkemiz yasalarındaki eşitlikçi hükümlere rağmen genelde kadının iş gücüne katılımı erkeklere göre çok daha düşük olmaktadır. Bu oran, 2010 yılında TÜİK tarafından tespit edilen bulgulara göre ancak %29,4'e yükselmiştir. Kadınların iş gücünde artış olsa da, kadınlar, Türkiye'de toplumsal değerler ve beklentiler ışığında ailelerini kariyerlerinden üstün tutmaktadırlar (Aycan, 2001). Kamusal alanda çalışan orta sosyoekonomik düzeydeki kadınlar da işlerinde ayrımcılık yaşamakta, üst kademelere getirilmemekte, diğer yandan, ailede "anne" ve "eş" kimlikleri işlerinden önce gelmektedir (Sirman, 2000). Bu nedenle, kadınların çoğu evde çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgili sorumlulukları üstlenmektedirler.

Erkekler ise, evin geçimiyle ilgilendikleri ve ekonomik olarak daha baskın olduklarından, bu gücü ilişkilerinde de sürdürmek, toplumun ve kültürün de kendisine verdiği hak ile eşine karşı şiddet ile üstünlük kurma ve gösterme çabası içinde olmaktadır. Ataerkil geleneklerden ve tutumlardan kaynaklanan bu durum, erkeğin aile içi kararlarda daha fazla söz sahibi olması ve kadının da zaman zaman buna uymayışından kaynaklanan anlaşmazlıklar, aile içi şiddeti destekleyen bir unsurdur (Şenol ve Yıldız, 2011, s. 846).

Aile İçi Dinamikler ve Toplumsal Yapı ile İlişkisi

Bireyin içinde yaşadığı çevresi ve kültürü bireylerin aile içi ilişki, iletişim ve dinamiklerinin nasıl olacağını belirlemektedir (Kağıtçıbaşı, 1996, s. 52; Powell ve Greenhaus, 2010). Ayrıca, aile içi iş bölümü ve ailedeki güç ilişkilerini oluşturan toplumsal cinsiyet rollerinin ve tutumların aile içi dinamikleri (ör. aile içi iletişim ve destek, aile içi şiddet) etkilediği de bilinmektedir (Kandiyoti, 1997; Markowitz 2001). Aile içerisinde yaşayan ve deneyimleyen birey de, bu tutum ve davranışları benimseyecektir. Kültür ve ailenin bireye olan etkisi, bu sebeple uluslararası ve ulusal bilimlerde oldukça çalışılan bir kavram olmuştur (Bryant, 2003; Kağıtçıbaşı, s. 52, 1996; Kandiyoti, 1997; McGovern ve Meyers, 2002).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO: 2002), eşler arası şiddeti, “yakın bir ilişkide fiziksel, psikolojik ya da cinsel hasara yol açan her tür davranış” olarak tanımlamaktadır. Geleneksel yapının hakim olduğu ataerkil toplumlarda, kadınların şiddete uğrama olasılıkları oldukça yüksektir. Ayrıca bu durum sadece düşük gelirli ve eğitimsiz ailelerde yaşanmamaktadır. Farklı ekonomik ve eğitim seviyelerindeki kadınlar, farklı türlerde şiddete maruz kalabilmektedirler (Şenol ve Yıldız, 2011, s. 851). Bu nedenle, şiddetin seviyesi kadar hangi türde uygulandığı da araştırılmalıdır. Sosyoekonomik düzey farklılıklarından öte, genel olarak kadınlar evlilik yaşamından erkeklere göre daha az hoşnuttur ve eşleri ile daha fazla iletişim ve şiddet sorunları yaşadıklarını vurgulamaktadırlar. Bu konuda Türkiye’de yapılmış çalışmalar göstermektedir ki sözel, fiziksel, duygusal ve/veya ekonomik şiddet hem kırsal hem de kentsel bölgelerde yaşayan ailelerde oldukça yüksek oranda görülmektedir (Akar ve ark., 2010; Hortaçsu ve ark., 2003). Kadına yönelik aile içi şiddet konusunda yapılmış en kapsamlı araştırma olan “Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasında” (2009), Türkiye’de evli kadınların %39’nun yaşamlarının bir döneminde eşleri tarafından fiziksel şiddet yaşadıklarını, duygusal şiddetin %44’e vardığını yansıtmıştır. Benzer şekilde, son olarak, 2014’te TUİK tarafından hazırlanan rapora göre lise mezunu kadınlarda fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı %27 iken, bu oran ilkokulu bitirmemiş kadınlarda %56’dır. Yani, genel olarak kadınların çoğu bir tür şiddete maruz kalmakta ve oran eğitimsiz kadınlarda yaklaşık iki kat daha fazla olmaktadır. Yüksek sosyoekonomik düzeydeki kadınlarda bir tür şiddete maruz kalma oranı %27 iken, dar gelirli kadınlarda bu oran %47’ye kadar yükselmektedir (TUİK, 2014). Bütün bu bilgiler, Türkiye’de kadınların aile içinde ve yakınlarından birçok şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir.

Bu çalışma ile de, Dünya Sağlık Örgütü’nün de tanımladığı üzere, farklı şiddet türlerinin kadınların annelik davranış ve tutumlarına neden olduğu durumların belirlenmesi amaçlanmıştır. Vurmak, tokat atmak, itmek ya da herhangi bir araç ile yaralamak fiziksel şiddet örnekleridir. Bu tür şiddet davranışları olan ailelerde, özellikle kadınlar ve çocuklar olumsuz olarak etkilenmektedirler (Şenol ve Yıldız, 2011, s. 854). Aile içi ilişkilerinde bu tür şiddete maruz kalan kadınların, aynı şiddeti öğrenilmiş bir biçimde kendi çocuklarına da fiziksel ceza adı altında uygulamaları kaçınılmazdır. Bunun yanı sıra, eşlerinden kötü sözler işiten, aşağılanan, tehdit edilen ve duygusal olarak istismar edilen kadınların oranı ülke genelinde ortalama %25’dir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Bu durum da, onların hem ebeveynlik davranışlarında daha duyarsız olmalarına neden olabildiği gibi,

çaresizlik duygusu ile kendi özgüven ve öz yeterliliklerini de olumsuz olarak etkilemektedir.

Bir diğer şiddet türü olan ekonomik şiddet ise, kadının çalışmasını engellemek, kısıtlı harçlık vermek, harcamalara müdahale etmek gibi davranışlardır ve bu şiddet türü de kadının yine özgüvenini sarsacak niteliktedir. Özellikle Türkiye’de kadınların sadece %25 inin (TÜİK, 2014) çalıştığı düşünülürse, bu şiddet türünün de oldukça yaygın olduğu düşünülmektedir. Son olarak, aşırı şüphecilik, aldatma ve cinsel ilişkiye zorlama gibi davranışlar da cinsel şiddet türüne örnektir. Bu şiddet türü de, kadının fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz etkilediğinden ebeveynlik davranışları ve özgüvenini de olumsuz etkileyecektir. Benzer şekilde, kadının duygularını, kişiliğini ve ihtiyaçlarını göz ardı etmek de, psikolojik ve duygusal şiddete örnektir. Bu tür şiddete maruz kalan kadınların, yine ebeveynlik öz-yeterlikleri ve davranışlarının olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, özellikle kendi toplumsal cinsiyet rolleri eşitlikçi ise, aile içi ilişkilerinde çelişki yaşamaktadırlar ve bu ilişkilerdeki güçsüz konumlarından kurtulabilmeyi istemektedirler. Ancak bazı kadınların eşleriyle iletişimlerinden hoşnut olmadıkları ve deneyimledikleri ailevi stres kaynaklarıyla nasıl başa çıkmaları gerektiğini bilmedikleri ve özellikle yoksulluk ve eğitim eksikliği gibi nedenlerle suçluluk duygularını, çaresizliklerini, saldırganlık eğilimlerini ve bunlara bağlı bireysel çelişkilerini aşamadıkları belirtilmiştir (Güvenç, 2014). Bu tür duyguların da, onların annelik davranışlarına yansıtacağı şüphesizdir. Bu nedenle, şiddete maruz kalmanın nedenleriyle birlikte, şiddetin yol açtığı stresin de önlenbilmesi amacıyla kadınların ne tür baş etme becerilerinin olduğu da araştırılmalıdır.

Batıda yapılmış birçok araştırma ailenin ekonomik yapısının ebeveynler arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Buna göre, yüksek sosyoekonomik seviye boşanma riskini azaltan koruyucu bir faktör olarak bulunmuştur (Karney ve Bradbury, 2005). Aynı şekilde, yüksek sosyoekonomik seviyedeki çiftler ilişkilerinde daha fazla memnuniyet ve evliliklerinde süreklilik göstermektedir (Popenoe, 2007). Bu bağlamda, ekonomik problemlerin öncelikle evlilik ilişkisini zedeleyeceğini, daha sonra ekonomik zorluklara verilen öfkeli, duygusal tepkimelerin hem çiftler arasında hem de çiftlerin ana baba tutumlarında daha olumsuz, daha az destekleyici ve daha saldırgan davranışlar göstermelerine sebep olduğu bulunmuştur (Conger ve Elder, 1994).

Ebeveynlik Davranışları ve Toplum-Aile Yapısı ile İlişkisi

Ebeveyn davranışlarını farklı şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Bu çalışmada, sert ve cezalandırıcı ebeveyn davranışlarına odaklanılmıştır. Bu ebeveyn davranışları, erken çocukluk dönemi olarak isimlendireceğimiz 2-8 yaş döneminde, çocukların hem sosyal/davranışsal hem de sözel/bilişsel

gelişimini etkilemektedir (Knafo ve Plomin, 2006; Landry, Smith, Miller-Loncar ve Swank, 1997). Spesifik olarak sert ve cezalandırıcı ebeveynlik davranışları, çocukların bilişsel gelişimlerini olumsuz yönde etkilerken (Shumow, Vandell ve Posner, 1998; Smith ve Brooks-Gunn, 1997), aynı zamanda öz düzenleme becerilerini olumsuz etkilediğinden daha fazla dışsallaştırma davranış problemlerine ve düşük seviyede sosyal becerilere neden olmaktadır (Aunola ve Nurmi, 2005; Baumrind, 1996; Deater-Deckard ve Dodge, 1997). Bu nedenle ebeveynlik davranışlarını çalışmak oldukça önemlidir.

Ebeveyn olan kadınların, nesnel-sınıfsal ve toplumsal cinsiyete özgü 'kısıtlanmış kimlik seçenekleri' nedeniyle duyumsadıkları çaresizlik ve başarısızlık duygularından kurtulamadıkları, duygularının aile içi çatışmaya dönüştüğü ileri sürülebilir (Güvenç, 2014). Kadınlar, stres yaşarken genelde fiziksel sağlıkları bozulmakta, bazen eşlerine, bazen de çocuklarına karşı saldırganca davranabilmektedirler. Aynı zamanda, aile sistemleri kuramının yayılma kavramının açıkladığı üzere, eşler arasındaki anlaşmazlık, stres ve destek görememe durumu, anne-çocuk ilişkisine de olumsuz olarak yansır (Almedia ve ark., 1999; Cox ve Paley, 1997). Eşleriyle problem yaşayan, onlardan destek göremeyen ve eşlerinden şiddet gören kadınlar, çocuklarına karşı daha fazla sert cezaya dayalı disiplin yöntemleri uygularken, aynı zamanda daha az anlayışlı ve sevecen davranışlar göstermektedirler (Kanoy, Ulku-Steiner, Cox ve Burchinal, 2003; Stocker ve Youngblade, 1999; Webster-Stratton ve Hammond, 1999).

Öz-yeterlik ise, bireylerin herhangi bir durumda, gerekli davranışları yapabilmelerine dair kendi becerileri hakkında düşünceleri ve yargıları olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1982). Buna uygun olarak, ebeveynlik öz yeterliği de, ebeveyn rol ve davranışları ile ilgili yeterli bilgi ve becerilerin olduğuna dair düşüncelerdir (Hassall, Rose ve McDonald, 2005; Teti ve Gelfand, 1991). Ebeveynlik öz yeterliğine sahip olan anneler, daha az çaresizlik duygusuna sahip olup daha olumlu ebeveynlik tutumları geliştirirler. Bu da, ileride çocuklarının gelişimlerini daha olumlu yönde etkileyecektir. Ebeveynlik yeterliğini, birçok sosyal ve psikolojik değişken etkilemektedir. Bunlardan bazıları, eşi ile olan ilişkisi, eşinden ve çevresinden aldığı sosyal destek, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleridir (Holloway, Suzuki, Yamamoto ve Behrens, 2005). Bu nedenle, ebeveynlik davranışları yanı sıra, kadınların ebeveynlik öz yeterlikleri de aile içi dinamiklerden ve toplumdaki belirlenmiş cinsiyet rollerinden etkilenebilmektedir. Bu çalışma ile ebeveynlik yeterliğini etkileyen bu değişkenler incelenmiş ve geleneksel-eşitlikçi toplumsal roller açısından ne gibi farklılıkların olduğu saptanmıştır.

Özetlenen bu kavramsal çerçeve ve literatür özeti bağlamında, bu çalışmanın üç amacı bulunmaktadır. (1) Nesnel koşulların (sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi, kent/kır ayrımı) kadınların toplumsal rolleri, maruz kaldıkları aile içi şiddet tür ve düzeyleri, yaşadıkları problemlerle baş etme becerileri ve bunların sonucu olarak cezaya dayalı ebeveyn davranış ve yeterliliklerindeki farklılık ve benzerliklerin tespit edilmesi; (2) Türkiye'yi temsili bir örneklemede farklı bölgelerdeki kadınların aile içi dinamiklerinin, aile içi şiddet, sorunlarla baş etme beceri ve yöntemleri aracılığıyla detaylı bilgi elde edilmesi ve böylece en önemli sosyalleşme ve destek birimi olan aile ve ailenin yapısı hakkında elde edilen bilgilerle, kadınların sorunlarının özetlenmesi; (3) Maruz kalınan şiddet düzeyinin, kadının cezaya dayalı ebeveynlik davranışları ve öz yeterlilik algısına etkisinin araştırılması.

Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

1. Ailede sosyoekonomik düzey (SED) ve eğitim seviyesi yükseldikçe ailede toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlar ve sorunlarla baş etme becerilerinin artması, aile içi şiddetin azalması beklenmektedir.
2. Kırsal kökenli ailelerde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve aile içi şiddetin daha yüksek olması beklenmektedir.
3. Ailede SED ve eğitim seviyesi yükseldikçe ebeveynlik öz yeterliğinin artması, olumsuz ebeveynlik davranışlarının azalması beklenmektedir.
4. Eşlerinden daha fazla şiddet gören ve problem çözme becerisi düşük olan kadınların, çocuklarına karşı daha fazla cezaya dayalı disiplin yöntemleri uygulaması beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini Türkiye örneklemini temsil eden ve 2-8 yaş arası çocuğu olan, kentsel ve kırsal yerleşim bölgelerinde oturan kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların çalışmaya katılabilmesi için aynı evde beraber yaşadığı bir eş figürünün (evli ya da boşanmış) olması gerekmektedir. Çalışma toplam 12 ilin kentsel ve kırsal yerleşim birimlerinde gerçekleştirilmiştir. Cezaevi, hastane, öğrenci yurdu gibi toplu ikamet yerleri araştırma evreni dışında bırakılmıştır. Örnek kitlede kapsanacak iller "ana kitle büyüklüğüne orantılı olasılıklı örnekleme yöntemi"yle (*Sampling with Probability Proportional to Size – PPS*) seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturulurken Türkiye genelinde çok aşamalı, tabakalandırılmalı rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Örneklem seçimi başlıca şu aşamalardan oluşmuştur: TÜİK tarafından belirlenmiş olan NUT1 istatistiki bölge birimleri sınıflandırması çalışmanın örneklem seçiminde temel olarak alınmıştır. Bu sınıflandırmada 81 il üç düzeyde bir araya getirilmiştir. Birinci düzey sınıflandırmada 12 il grubu kendi içlerinde coğrafi ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi farklarına göre

bir gruplandırmaya tabi tutulmuştur. Toplam görüşme sayısını bölgelerin kadın nüfuslarına orantılı olarak dağıtılmıştır. Bu plana göre esas saha çalışması için toplam 810 yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Kadınların %99.5'i evli olduklarını, %0.5'i boşanmış ama boşandığı eşiyle aynı evde kaldıklarını belirtmişlerdir. 12 alt bölgeden oluşan çalışmanın örneklem dağılımı aşağıda verilen Tablo 1'deki gibidir:

Tablo 1. İllere Göre Planlanan ve Gerçekleşen Toplam Anket Sayıları

	İl	Planlanan Toplam Anket	Gerçekleşen Toplam Anket
1	İstanbul	148	148
2	İzmir	103	105
3	Adana	102	105
4	Diyarbakır	85	85
5	Ankara	77	81
6	Bursa	75	76
7	Samsun	46	44
8	Kayseri	40	40
9	Van	39	39
10	Tekirdağ	35	37
11	Trabzon	26	27
12	Erzurum	23	23
	Toplam	800	810

İşlem

Öncelikli olarak projede kullanılan soru formunun işlerliğini ve ölçeklerin güvenilirliğini anlamak amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmada, Adana, Ankara, Konya ve Trabzon'dan 10, Diyarbakır'dan 18 ve İstanbul'dan 42 kadın ile görüşülmüştür. Örneklem dağılımı için, farklı kesimlere ulaşabilmeye dikkat edilmiştir, bu nedenle bu iller seçilmiştir. Böylece, esas çalışmada da dâhil edilecek olan, her sosyo-ekonomik düzeyden kişileri temsil edebilecek bir pilot örnekleme oluşturulmuştur. Esas saha çalışması da 810 kadınla görüşülmüş ve bu uygulamada toplam 49 anketör görev almıştır. Bu anketörlerin eğitimleri ve saha kontrolleri için 6 proje süpervizörü çalışmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde, önerilen çalışmada kullanılacak ölçekler hakkında bilgi verilmektedir. Bu ölçeklerin dışında, her kadından demografik bilgiler

dâhilinde, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kadın ve erkeklerin eğitim düzeyleri ve kentsel ya da kırsal yaşam yerleri hakkında bilgi de toplanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, 38 maddeden oluşmakta ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları belirlemek amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, eşitlikçi ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini olmak üzere kadın ve erkeklerin günlük yaşamda ve evlilikte sahip olduğu rol ve sorumlulukları ölçmektedir. 5'li Likert tipi ölçeğe göre değerlendirilen 38 maddeden oluşur. Ölçekten alınan en yüksek değer kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ise, ölçeğin biraz uzun olmasından dolayı, faktör analiz sonuçlarına göre ortak varyans değeri (communalıty) 0.10'dan düşük olan maddeleri çıkartma kararı alınmıştır. Ölçek, pilot testte kullanıldığı gibi, faktör analiz sonuçlarına göre, yine tek faktör olarak kullanılmıştır. Yeni oluşturulan ölçek 20 maddeden oluşup, iç güvenilirlik katsayısı 0.82 olarak hesaplanmıştır.

Aile İçi Şiddet

Kadınlara eşleri tarafından uygulanan farklı şiddet türlerini ve derecelerini belirlemek amacıyla 'Conflict Tactics Scale' (Straus ve Douglas, 2004), 'Türkiye'de Aile İçi Şiddet Raporu (2009) ve İlişkinin Niteliği Ölçeği'nin (Baydar ve Yumbul, 2004) 'özen ve desteğin olmayışı' alt ölçeği kullanılmıştır. Kadına karşı üç şiddet türlerinden fiziksel/cinsel, psikolojik/duygusal ve ekonomik şiddet, 5'li Likert tipi ölçeğe göre değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında, 12 maddelik fiziksel/cinsel şiddet (ör. "Problemlerimizi tartışırken eşim bazen sert bir ses tonu kullanır, Eşim bazen beni cinsel ilişkiye zorlar."), 11 maddelik psikolojik/duygusal şiddet (ör. "Eşim beni sevdiğini yeterli derecede belli etmez.") ve 5 maddelik ekonomik şiddet (ör. "Eşim, parası olsa bile, bazen ev harcamaları için bana para vermez.") ölçekleri oluşmuştur. İç güvenilirlik katsayıları fiziksel/cinsel şiddet, psikolojik/duygusal şiddet ve ekonomik şiddet alt ölçekleri için sırasıyla 0.84, 0.83 ve 0.62'dir. .

Aile İçi Şiddetle Baş Etme Becerileri

Aile içi şiddetle baş etme strateji ve becerileri Güvenç (2014) tarafından geliştirilen 5'li Likert tipi ölçeğine göre değerlendirilen bir ölçek kullanılmıştır. 6 maddeden oluşan aktif problem çözme (ör. 'Böyle bir kavga/tartışma durumunda, bunun neden yaşandığını anlamaya çalışırım') ve 5 maddeden oluşan çaresizlik (ör. 'Kendimi çaresiz hissedirim') alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Cronbach alfa iç güvenilirlik katsayıları aktif problem çözme ve çaresizlik alt ölçekleri için sırasıyla 0.71 ve 0.71 olarak bulunmuştur.

Ebeveynlik Davranışları

Çocuk Yetiştirme Anketi (Parenting Questionnaire, PQ; Paterson ve Sanson, 1999; Yağmurlu ve Sanson, 2009), ebeveynlik davranışlarını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Orijinal ölçek 30 maddeden oluşur. Her maddede, ebeveyn, kendi ebeveynlik davranışlarının sıklığını değerlendirir. Çocuk Yetiştirme Anketi'nin Türkçe versiyonu (ÇYA-TR) Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından adapte edilmiştir. ÇYA -TR, orijinalindeki gibi 5'li Likert tipi ölçeğe göre değerlendirilen 30 maddeden oluşur. Bu çalışmada, ÇYA -TR'nin, 8 maddelik cezalandırma (ör. "Çok kötü davrandığında, çocuğuma fiziksel ceza veririm; örnek, tokat atarım.") alt ölçeği kullanılmıştır ve iç güvenirlik katsayısı 0.78 olarak hesaplanmıştır.

Ebeveynlik Öz Yeterliği

Bu çalışmada, ebeveynlik öz-yeterliğini ölçmek amacıyla, Anababalık Yetkinlik Ölçeği'nin (Kaner, Şekercioğlu ve Yellice-Yüksel, 2007) 'etkili ana babalık yapabilme' alt ölçeği kullanılmıştır. Toplam 15 maddeden oluşan (ör. "Çocuğumun duygularını ve düşüncelerini anlayabilirim", "Çocuğum problem davranışlar gösterdiğinde bunlarla etkili şekilde başa çıkabilirim") bu ölçeğin iç güvenirlik katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır.

Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Ailenin ekonomik düzeyini ölçmek amacıyla, farklı değişkenlerden oluşan toplam bir ekonomik düzey faktör puanı elde edilmiştir. Bu faktör puanına dahil olan değişkenler, annenin eğitimi, babanın eğitimi, ailenin yaşadığı evde sahip olunan varlıklar (bulaşık makinesi, araba, vb.) ve evde yaşayan kişilerin aylık toplam giderlerin miktarıdır (Baydar ve ark., 2014). Analizlerde bu faktör puanı kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 2, bu çalışmada ele alınan tüm değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonlarını vermektedir. Ebeveynlerin cezaya dayalı disiplin davranışları, tüm şiddet türleri ve çaresizlik hissi ile olumlu yönde ilişkilidir. Yani, annenin eşinden gördüğü fiziksel/cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet ve bu problemle başa çıkamayıp çaresiz hissetmesi arttıkça, anneler çocuklarına daha fazla cezaya dayalı disiplin uygulama eğilimindedirler. Bunun aksine, annelerin öz-yeterlik düzeyleri ve eşiyile yaşadığı bir problemle baş etme becerisi yüksekse, çocuklarına karşı daha az cezaya dayalı disiplin uygulamaktadırlar. Annenin geleneksel toplumsal cinsiyet tutumları ise, eşinden gördüğü tüm şiddet düzeyleriyle olumlu yönde ilişkilidir. Ayrıca, anne ne kadar geleneksel cinsiyet rollerine sahipse, eşiyile

Aile Sistemlerinde Şiddetin Döngüsü

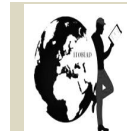
olan problemleri çözme yöntemi olarak çaresizlik hissi de o kadar yüksek olma eğilimindedir.

Tablo 2. Çalışma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyonu

Değişkenler	Ortalama (SS)	2	3	4	5	6	7	8
1. Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller	41.94 (13.54)	.36***	-.28***	.15***	.33***	.14***	-.22***	.44***
2. Çocuk Yetiştirme- cezaya dayalı disiplin	20.82 (14.72)		-.31***	.20***	.19**	.09***	-.19**	.32***
3. Ebeveyn Öz- Yeterlik	81.77 (12.60)			-.12***	-.19**	-.15***	.39***	-.32***
4. Fiziksel Şiddet	9.47 (13.23)				.37***	.65***	-.09*	.31***
5. Ekonomik Şiddet	12.33 (18.27)					.39***	-.12**	.26***
6. Duygusal Şiddet	10.98 (15.44)						-.02	.24**
7. Problem Çözme – aktif çözüm aramak	76.93 (12.45)							-.34***
8. Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	28.76 (13.95)							

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir. Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir. * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Çalışmada ele alınan değişkenlerin, belirli demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz etmek için, t-test ve varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İlk önce annenin yaşadığı yer ve çalışma durumuna göre, tüm değişkenlerin ortalama farkları t-test ile analiz edilmiştir. Tablo 3 ve 4'te görüldüğü gibi, annenin (ve ailenin) kentsel ya da kırsal kökenli olması, onun geleneksel toplumsal cinsiyet tutumları, cezaya dayalı disiplin davranışları, ebeveyn öz-yeterliği, problem çözme becerisi ve yöntemi ve eşinden gördüğü ekonomik şiddet ile ilişkilidir.

Tablo 3. Yaşanılan Yere Göre Değişkenlerin T-Test Analizi

Değişkenler	Yaşanılan Yer			
	Kent	Kırsal	<i>t</i>	<i>df</i>
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini	40.94 (13.57)	47.92 (11.71)	-5.24***	808
Çocuk Yetiştirme – cezaya dayalı disiplin	20.26 (14.54)	24.14 (15.42)	-2.65**	808
Ebeveyn Öz-Yeterlik	82.70 (11.93)	76.25 (14.89)	5.20***	808
Fiziksel Şiddet	9.41 (12.93)	9.79 (14.93)	-.28	808
Ekonomik Şiddet	11.80 (17.84)	15.47 (20.44)	-2.01*	808
Duygusal Şiddet	10.69 (15.15)	12.70 (17.02)	-1.30	808
Problem Çözme – aktif çözüm aramak	77.81 (12.17)	71.72 (12.88)	4.96***	808
Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	27.83 (13.84)	34.25 (13.30)	-4.66***	808
N	693	117		

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir. Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir. * p<.05; ** p<.01; *** p<.001.

Kentte yaşayan annelerin geleneksel cinsiyetçi rol düzeyleri, çocuklarına uyguladıkları cezaya dayalı disiplin davranışları, eşlerinden gördükleri ekonomik şiddet ve çaresizlik hisleri kırsal bölgelerde yaşayan annelere göre daha azken, ebeveyn öz-yeterliği ve aktif problem çözme becerileri daha yüksektir. Benzer bir olumlu durum da, çalışan anneler için görülmektedir. Çalışan anneler, çalışmayan annelere göre daha az geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahiptirler ve çocuklarına daha az cezaya dayalı disiplin davranışları uygulamaktadırlar. Eşlerinden gördükleri ekonomik şiddet ve buna bağlı olarak duydukları çaresizlik hissi de yine çalışan anneler de daha azdır.

Tablo 4. Annenin Çalışma Durumuna Göre Değişkenlerin T-Test Analizi

Değişkenler	Anne çalışıyor mu?		t	df
	Evet	Hayır		
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller	36.57 (14.09)	43.56 (12.94)	-6.35***	808
Çocuk Yetiştirme – cezaya dayalı disiplin	17.25 (14.26)	21.89 (14.70)	-3.81***	808
Ebeveyn Öz-Yeterlik	83.25 (11.42)	81.32 (12.91)	1.84†	808
Fiziksel Şiddet	8.88 (14.66)	9.64 (12.77)	-.68	808
Ekonomik Şiddet	4.62 (11.44)	14.66 (19.29)	-6.78***	808
Duygusal Şiddet	12.30 (18.48)	10.58 (14.39)	1.33	808
Problem Çözme – aktif çözüm aramak	78.12 (12.76)	76.57 (12.34)	1.49	808
Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	25.31 (13.94)	29.79 (13.78)	-3.89***	808
N	693	117		

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir. Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir. † p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001.

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre, çalışma değişkenlerinin düzeylerini ölçmek amacıyla varyans analizi yapılmıştır (Tablo 5). Sosyo-ekonomik düzey, yöntem kısmında anlatıldığı gibi hesaplanmış ve bu analiz için üç gruba ayrılmıştır. Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, tüm çalışma değişkenleri ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre daha geleneksel cinsiyet tutumlarına sahipken, bu annelerin eşlerinden gördükleri tüm şiddet düzeyleri ve hissettikleri çaresizlik daha yüksektir. Ebeveyn davranışları olarak da, yine düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anneler çocuklarına daha fazla cezaya dayalı disiplin uygularken, ebeveyn öz-yeterlik düzeyleri daha düşüktür.

Tablo 5. Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Değişkenlerin Varyans Analizi

Değişkenler	Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi			F	Df
	Düşük	Orta	Yüksek		
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller	48.02 ^a (11.89)	41.56 ^b (11.70)	36.55 ^c (14.29)	55.23***	2,803
Çocuk Yetiştirme – cezaya dayalı disiplin	23.90 ^a (14.41)	22.70 ^a (14.97)	16.23 ^b (13.67)	22.45***	2,803
Ebeveyn Öz-Yeterlik	78.82 ^a (13.53)	81.99 ^b (12.48)	84.32 ^b (11.20)	13.34***	2,803
Fiziksel Şiddet	12.02 ^a (14.12)	9.49 ^a (13.77)	7.08 ^b (11.32)	9.62***	2,803
Ekonomik Şiddet	20.83 ^a (20.50)	11.92 ^b (18.24)	4.60 ^c (11.61)	61.43***	2,803
Duygusal Şiddet	12.86 ^a (15.05)	10.80 ^b (15.24)	9.35 ^b (15.79)	3.55*	2,803
Problem Çözme – aktif çözüm aramak	75.48 ^a (12.97)	76.03 ^a (12.27)	79.10 ^b (11.90)	6.75**	2,803
Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	33.46 ^a (12.90)	29.06 ^b (12.58)	23.97 ^c (14.57)	33.96***	2,803
N	265	265	276		

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir.

Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir.

^{a,b,c} değerleri Bonferroni Post-Hoc analiz sonuçlarıdır. * p<.05; ** p<.01; *** p<.001.

Çalışmada kullanılan sosyo-ekonomik düzey değişkeni, her ne kadar anne ve baba eğitimini de kapsayan bir faktör puan olsa da, anne ve baba eğitiminin ayrı etkilerini görmek de uygulama ve öneriler açısından faydalı olacaktır. Bu nedenle, aynı varyans analizleri anne ve baba eğitimi için de tekrarlanmıştır (Tablo 6 ve 7). Sonuçlar göstermiştir ki, annenin eğitim düzeyinin, eşinden gördüğü duygusal şiddet düzeyi hariç, tüm değişkenler üzerinde anlamlı etkisi vardır. Annenin eğitim düzeyi arttıkça, geleneksel cinsiyetçi tutumu, çocuğuna uyguladığı cezaya dayalı disiplin davranışları, eşinden gördüğü ekonomik şiddet ve çaresizlik hissi azalmaktadır. Buna karşın, annenin eğitim seviyesi arttıkça ebeveyn öz-yeterlik düzeyinde de artış görülmektedir. Eşinden gördüğü fiziksel/cinsel şiddet seviyesi için ise düşük ve yüksek eğitim seviyesindeki anneler, orta eğitim seviyesi gruplarındaki annelere göre daha az fiziksel/cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Tablo 6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Değişkenlerin Varyans Analizi

Değişkenler	Anne Eğitim Düzeyi					F	df
	İlkokul mezun u değil	İlkokul mezun u	Lise mezun u değil	Lise mezun u	Üniv.		
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rolleri	55.63 (12.61)	44.96 (9.52)	45.07 (11.62)	38.68 (13.19)	35.61 (14.17)	39.97***	4,805
Çocuk Yetiştirme – cezaya dayalı disiplin	26.34 (15.08)	22.93 (13.54)	24.37 (15.11)	19.35 (14.51)	15.41 (13.76)	12.24***	4,805
Ebeveyn Öz- Yeterlik	75.82 (14.29)	79.09 (13.43)	80.65 (12.42)	83.61 (11.85)	85.02 (10.82)	10.40***	4,805
Fiziksel Şiddet	9.67 (9.74)	11.95 (15.23)	10.88 (12.35)	7.91 (11.82)	7.95 (14.62)	3.40**	4,805
Ekonomik Şiddet	28.30 (18.67)	15.95 (19.91)	17.74 (20.24)	8.09 (15.38)	3.87 (10.51)	34.71***	4,805
Duygusal Şiddet	12.65 (13.97)	12.28 (15.13)	10.93 (13.13)	10.16 (15.18)	10.33 (18.47)	.74	4,805
Problem Çözme – aktif çözüm aramak	73.01 (16.15)	75.24 (11.84)	75.51 (13.50)	77.25 (10.71)	81.03 (11.91)	7.64***	4,805
Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	34.26 (13.64)	31.63 (12.32)	32.33 (13.45)	26.71 (14.01)	23.48 (13.72)	15.15***	4,805
N	65	168	155	257	165		

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir.

Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir.

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001.

Eşin (babanın) eğitim düzeyinin ise tüm çalışma değişkenleri üzerinde anlamlı etkisi vardır. Babanın eğitim seviyesi arttıkça, özellikle eşine uyguladığı fiziksel/cinsel, ekonomik ve duygusal şiddetin ciddi biçimde azaldığı bulunmuştur. Özellikle, en düşük eğitim seviyesi olan ilkokul mezun olmayan babalar ile en yüksek eğitim seviyesi olan üniversite ya da yüksekokul mezunu babaların uyguladıkları şiddet seviyelerinde çok önemli farklar bulunmaktadır. Eşin daha eğitilmiş olması, kendi uyguladığı şiddet içerikli davranışlarını etkilediği gibi, annenin ebeveynlik, öz-yeterlik ve problem çözme becerilerini de etkilemektedir.

Tablo 7. Baba Eğitim Düzeyine Göre Değişkenlerin Varyans Analizi

Değişkenler	Baba Eğitim Düzeyi					F	df
	İlkokul mezun u değil	İlkokul mezun u	Lise mezun u değil	Lise mezun u	Üniv.		
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rolleri	56.52 (13.76)	45.69 (11.46)	44.48 (12.51)	40.39 (12.85)	37.28 (14.16)	20.72***	4,805
Çocuk Yetiştirme – cezaya dayalı disiplin	28.70 (18.32)	22.85 (13.67)	24.55 (15.23)	20.07 (14.13)	16.23 (13.91)	10.78***	4,805
Ebeveyn Öz- Yeterlik	74.50 (14.80)	78.18 (13.25)	82.07 (13.20)	82.14 (11.91)	84.61 (11.27)	8.10***	4,805
Fiziksel Şiddet	13.27 (16.05)	12.21 (16.39)	10.65 (12.33)	8.48 (12.28)	7.33 (11.69)	4.20**	4,805
Ekonomik Şiddet	31.85 (21.12)	17.19 (21.00)	17.60 (18.91)	9.34 (16.09)	5.95 (13.63)	24.08***	4,805
Duygusal Şiddet	16.16 (20.88)	14.29 (17.20)	10.17 (11.75)	10.05 (15.04)	9.81 (16.10)	3.10*	4,805
Problem Çözme – aktif çözüm aramak	70.37 (17.38)	76.96 (12.68)	75.48 (12.13)	76.39 (11.71)	79.70 (12.24)	5.13***	4,805
Problem Çözme – çaresizlik hissetmek	32.68 (14.54)	32.43 (14.54)	32.22 (13.10)	27.38 (14.15)	24.61 (13.48)	11.20***	4,805
N	27	146	163	274	200		

Not: Parantez içindeki değerler Standart Sapma değerleridir.

Tüm ölçeklerin puanları 0-100 arasında değişmektedir.

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001.

Bu varyans analizlerinden sonra, annelerin cezaya dayalı disiplin davranışlarını yordamak amacıyla regresyon analizleri yapılmıştır (Tablo 8). Model 1 ailenin sosyo-ekonomik düzeyini içermektedir. Model 2 bu yordayıcıya ek olarak, annenin geleneksel cinsiyetçi tutumları ve eşinden gördüğü fiziksel/cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet düzeylerini içermektedir. Model 3 ise annenin öz-yeterlik algısı düzeyini ve problem çözme teknikleri olan aktif problem çözme ve çaresizlik hissetme değişkenlerini içermektedir. Eşitliğe giren modellerin sırası, kuramsal çerçeveye uygun olarak sıralanmıştır. Ancak model içindeki değişkenlerin

Aile Sistemlerinde Şiddetin Döngüsü

eşitliğe girilme sırası, istatistiksel olarak herhangi bir değişikliğe neden olmayacağından bir önem içermemektedir.

Tablo 8. Cezaya Dayalı Disiplin Davranışları Yordayıcıları

	Model 1	Model 2	Model 3
Sabit	20.88	5.64	22.04
Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi	-3.39***	-1.32*	-.73
	-.23	-.09	-.05
Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller		.33***	.22***
		.31	.20
Fiziksel Şiddet		.22***	.17***
		.19	.15
Ekonomik Şiddet		.01	.01
		.02	.01
Duygusal Şiddet		-.09*	-.11**
		-.09	-.11
Problem Çözme - aktif çözüm aramak			.00
			.00
Problem Çözme - çaresizlik hissetmek			.21***
			.19
Ebeveyn Öz-Yeterlik			-.21***
			-.18
R²	.05	.17	.23

Notlar: Regresyon katsayıları ve ikinci sırada standardize edilmiş regresyon katsayıları; $N = 805$. * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Yapılan regresyon analizleri göstermiştir ki, annelerin toplumsal cinsiyet tutumları, eşlerinden gördükleri fiziksel ve duygusal şiddet, çaresizlik hisleri ve öz-yeterlik düzeyleri, onların cezaya dayalı disiplin uygulamalarını anlamlı ve kuvvetli düzeyde yordamaktadır. Annenin geleneksel cinsiyetçi tutumları ve eşinden gördüğü fiziksel şiddet, cezaya dayalı disiplin davranışları ile pozitif yönde ilişkilidir (etki büyüklüğü son model olan Model 3'e göre sırasıyla %20 ve %15). Bunu aksine, eşlerinden gördükleri duygusal şiddet ile annenin cezaya dayalı disiplin davranışları negatif yönde ilişkilidir (etki büyüklüğü son model olan Model 3'e göre %11). Annenin, eşiyile herhangi bir problem yaşadığında ya da eşinden şiddet gördüğünde başvurduğu problem çözme becerilerinden olan çaresizlik hissi ise, onun çocuğuna uyguladığı ceza davranışları ile pozitif yönde ilişkilidir (etki büyüklüğü %19). Son olarak, annenin öz-yeterliği,

anneninin ceza davranışları ile negatif yönde ilişkilendirilmiştir (etki büyüklüğü %18).

Tartışma

Türkiye’de erken çocuklukta okullaşma oranı neredeyse yok denecek kadar düşük olduğundan, bu dönemde çocuğun gelişimini kuvvetle etkileyen ebeveynlik davranışlarının anlaşılması önemlidir. Bu nedenle, bu çalışmada annelerin cezaya dayalı ebeveyn davranışlarına ve bu davranışları yordayan toplumsal ve aile unsurlarına odaklanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda da toplum (nesnel koşullar), aile ve bireyin birbiriyle olan etkileşimi ve bu etkileşimin bireyin davranışlarına olan etkileri araştırılmıştır. Bu çalışma ile hem aile içi güç ilişkileri ve iş bölümüne dayanan kadın-erkek toplumsal cinsiyet rollerinin tespit edilmesi hem de bu rol ve tutumların çevresel koşullardan nasıl etkilendiğinin belirlenmesi ve aynı tutumların aile içi şiddet, ebeveynlik öz yeterliği ve ebeveynlerin cezaya dayalı disiplin davranışları ile nasıl ilişkilendiğinin yordanması hedeflenmiştir. Bu şekilde, bireyi yaşadığı çevre ile birlikte bir bütün olarak ele alınarak neden-sonuç ilişkilerinin kurulmasına yardımcı olunmuştur.

Ayrıca bu çalışma ile, farklı sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinden ve farklı bölgelerden (kentsel/kırsal) olan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumları, aile içi ilişkileri, maruz kaldıkları şiddet düzeyi ve türleri ve bunların sonucu olarak ebeveynlik davranışları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler araştırılmıştır. Bu etkilerin ortaya konması, özellikle onların ve dolayısıyla ileride çocuklarının içinde yetiştiği çevre ve çevrenin etkilerini anlamada önemli bir adımdır. Türkiye genelinde temsili ve geniş sayıda bir örneklem ile bu toplum-aile-birey (ebeveynlik) etkileşimini araştırıyor olmak da bu çalışmanın önemli bilimsel katkılarından. Çalışmanın bulguları göstermiştir ki, kentsel bölgelerde yaşayan ve çalışan anneler, daha eşitlikçi cinsiyetçi tutumlara sahipler. Ayrıca bu anneler, eşlerinden daha az şiddet görmekteler. Kentte yaşayan ve özellikle çalışan annelerin, eğitim seviyeleri de diğer annelere göre yüksek olduğundan, bu sonuçlar beklendiği gibi bulunmuştur. Aile içi şiddet konusu ile ilgili yazılan raporlardan elde edilen bilgiler göstermektedir ki, Türkiye’deki kadınların aile içinde de birçok şiddete maruz kalmaktadırlar. Ancak bu oran, eğitimsiz ve düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlarda çok daha fazladır. 2014’te TÜİK tarafından hazırlanan rapora göre lise mezunu kadınlarda fiziksel/cinsel şiddete maruz kalma oranı %27 iken, bu oran ilkökulu bitirmemiş kadınlarda %56’dır. Benzer şekilde, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlarda bir tür şiddete maruz kalma oranı %47 iken, yüksek sosyoekonomik düzeydeki kadınlarda %27’dir (TÜİK, 2014). Yani, eğitim ve çalışma hayatı ile beraber artan sosyo-ekonomik düzeyin, kadınlar için her

ne kadar koruyucu bir etkisi olsa da, aslında kadınların çoğu hayatları boyunca bir şekilde şiddete maruz kalmaktadırlar. Bu noktada önemli bir bulgu da, babanın eğitim seviyesidir. Erkeklerin de eğitim seviyesi arttıkça, eşlerine uyguladıkları şiddet düzeyleri ciddi biçimde azalmaktadır. Bu nedenle hem eşlerine olan şiddetin azalması hem de çocuğun bu olumsuz aile ortamında büyümemesi açısından, eğitimin rolü oldukça önemlidir.

Ebeveyn davranışlarının, çocuğun bütünsel gelişimi açısından önemli olduğu bilinmektedir. Yapılan ulusal ve uluslararası tüm çalışmaların sonuçları göstermektedir ki, sert ve cezaya dayalı disiplin yöntemleri, çocuğun dil, bilişsel, sosyal-duygusal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin cezaya dayalı davranışlarının azaltılması için, bu davranışlara ne gibi unsurların neden olduğu da araştırılmalıdır. Bu çalışma kapsamında, annelerin geleneksel cinsiyetçi tutumlarının, eşlerinden gördükleri fiziksel ve duygusal şiddetin, çaresizlik hissinin ve düşük seviyedeki öz-yeterlik becerisinin, onların cezaya dayalı disiplin davranışlarını arttırıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Eşi tarafından şiddete maruz bırakılan annelerin, eşleriyle olan anlaşmazlık, stres ve destek görememe durumunu, çocuklarıyla olan ilişkilerine olumsuz olarak yansıtmaları beklenmektedir (Almedia ve ark., 1999; Cox ve Paley, 1997). Ayrıca, problem çözme becerisi gelişmeyen ve kendini çaresiz hisseden ve bu nedenle de öz-yetkinliği hakkında olumsuz algıya sahip olan annelerin, yine tüm bu olumsuzlukları çocuklarına yansıtmaları kaçınılmaz olacaktır. Karşılaşılan bir problemde, sabretmek veya tahammül etmek arasında farklılıklar bulunmaktadır ve bu farklar bireylerin psikolojik sağlıklarını ve yaşam deneyimlerini etkilemektedir. Tahammül etmek katlanmak anlamına gelirken, sabretmek ise olumlu yaklaşımla problemi çözümlenmek için aktif çaba göstermek anlamına gelmektedir (Karakaş, 2016). Bu nedenle, problem çözme ve problem üzerinde aktif düşünce yerine tahammül eden bireylerde daha çok içe dönük suçlama ve kabulleniş bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada da, tahammül eden bireylerin yaşam kalitesinin, sabreden bireylerden daha düşük olduğu bulunmuştur (Karakaş, 2016). Benzer şekilde, bu çalışmanın sonuçları da, problem çözme becerisi gösteremeyen ve kendini çaresiz hisseden annelerin, çocuklarına karşı daha olumsuz tutumlarda bulunduğunu göstermiştir.

Bu çalışmanın sonuçları, literatürdeki bazı sonuçlarla benzerlik gösterirken, bazı sonuçlarda ise farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına benzer bir şekilde, eğitimi olmayan kadınlarda fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı, lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş kadınlara oranla daha fazladır (sırasıyla, %55.7 ve %27, KYAIS, 2012, s. 11). Aynı şekilde, aile içi şiddeti araştıran bir raporun bulguları, eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik düzey arttıkça, fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddet görme oranlarının düştüğünü belirtmiştir (HÜNEE, 2014, s. 83-98). Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında eşlerinden gördükleri fiziksel şiddet oranları açısından bir fark bulunmazken, HÜNEE (2014) çalışmasının sonuçları, çalışmayan kadınların daha fazla fiziksel

şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bir diğer farklı sonuç ise, kadınların eşlerinden gördükleri fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddetin kırsal alanda yaşayan kadınlarda, kentte yaşayanlara oranla daha az olmasıdır (şiddet türlerine göre sırasıyla, %10.1 ve %11.3, %21.2 ve %26.9, %11.7 ve %15.4; HÜNEE, 2014, s. 83-98). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından, literatürdeki bulgularla (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011) benzer sonuçlar elde eden bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki, eğitilmiş, kentte yaşayan ve çalışan kadınlar daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahipler. Ebeveynlerin cezaya dayalı disiplin uygulamaları da, yine literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Kırsal bölgede yaşayan anneler kentlerde yaşayan annelere göre daha fazla cezalandırma davranışı sergilemektedirler (Baydar, Akcinar ve İmer, 2014, s. 88; Nacak, Yağmurlu, Durgel ve van de Vijyer, 2011). Son olarak, problem çözme becerileri açısından incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzey sonuçları literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik gösterirken, bu çalışmanın aksine, çalışan ve çalışmayan kadınlarda çaresizlik hissi farksız bulunmuştur (Barut, Özkamalı ve Tıngır, 2010).

Bu çalışma ile farklı bölgelerden kadınların hem mevcut durumlarının özetlenmesi ve sorunlarının saptanması hem de bu durumlar arasındaki etkileşimin araştırılması, bundan sonraki adım olabilecek eylem araştırması ve desteğe ihtiyacı olan kadınların ve grupların tespiti ile koruyucu program geliştirme çabalarına destek olabileceği beklenmektedir. Çalışmada da görülmüştür ki, aile sistemlerindeki şiddet davranışlarının döngüsü, babadan-anneye ve anneden-çocuklara şeklinde olmaktadır. Bu döngüye neden olan nesnel ve öznel nedenlerin değiştirilmesine odaklanmak ve böylece ebeveynlik davranışlarının ve dolayısıyla bu davranışlara neden olan etkenlerin desteklenmesi, insan sermayesini geliştirme politikalarının önemli bir parçası olmalıdır.

Kaynakça

- Akar, T., Aksakal, F. N., Demirel, B., Durukan, E. ve Özkan, S. (2010). The prevalence of domestic violence against women among a group of women: Ankara, Turkey. *Journal of Family Violence*, 25(5), 449-460.
- Almeida, D. M., Wethington, E. ve Chandler, A. L. (1999). Daily transmission of tensions between marital dyads and parent-child dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 49-61.
- Aunola, K. ve Nurmi, J. E. (2005). The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior. *Child Development*, 76, 1144-1159.
- Aycan, Z. (2001). Human resource management in Turkey-Current issues and future challenges. *International Journal of Manpower*, 22(3), 252-260.

- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 32(2), 122-147.
- Barut, Y., Özkamalı, E. ve Tıngır, S. (2010). Çalışan Kadınlarla Çalışmayan Kadınların Stresle Başa Çıkma Yolları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3,14, 120-130.
- Baumrind, D. (1996). The Discipline Controversy Revisited. *Family Relations*, 4(4), 405-414.
- Baydar, N., Akcınar, B. ve Imer, N. (2012). *Çevre, Sosyoekonomik Bağlam ve Ebeveynlik*. M. Sayıl ve B. Yagmurlu (Ed.), Ebeveynlik elkitabı: Kuram ve araştırma. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Baydar, N., Küntay, A. C., Yagmurlu, B., Aydemir, N., Cankaya, D., Göksen, F. ve Cemalcılar, Z. (2014). "It takes a village" to support the vocabulary development of children with multiple risk factors. *Developmental Psychology*, 50(4), 1014.
- Baydar ve Yumbul (2004). Evlilikte Doyum Ölçeği, Basılmamış yayına hazır çalışma.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex Roles*, 48, 131-142.
- Conger, R. D. ve Elder, G. H., Jr. (1994). Families in troubled times: Adapting to change in rural America. Chicago: Aldine de Gruyter.
- Cox, M. J. ve Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual Review of Psychology*, 48, 243-267.
- Deater-Deckard K. ve Dodge, K. A. (1997). Externalizing Behavior Problems and Discipline Revisited: Nonlinear Effects of Culture, Context, and Gender. *Psychological Inquiry*, 8, 161-175.
- Dorahy, M. J., Lewis, C. ve Wolfe, F. A. (2007). Psychological distress associated with domestic violence in Northern Ireland. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 25(4), 295-305.
- Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108-132.
- Gender Equity Index (2012). Measuring Inequity: The 2012 Gender Equity Index, <http://www.socialwatch.org/node/14366>.
- Güvenç, G. (2014). Construction of Wife and Mother Identities in Women's Talk of Intrafamily Violence in Saraycık-Turkey. *International perspectives in Psychology: Research, Practice, Consultation*, 3(2), 76-92.
- Hassall, R., Rose J. ve McDonald, J. (2005). Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: the effects of parental cognitions in

relation to child characteristics and family support. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(6), 405-418.

Hilton, N. Z., Harris, G. T. ve Rice, M. E. (2003). Correspondence between self-report measures of interpersonal aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(3), 223-239.

Holloway, S. D., Suzuki, S., Yamamoto Y. ve Behrens, K. Y. (2005). Parenting self-efficacy among Japanese mothers. *Journal of Comparative Family Studies*, 36(1), 61-76.

Hortaçsu, N., Kalaycıoğlu, S. ve Rittersberger-Tılıç, H. (2003). Intrafamily aggression in Turkey: Frequency, instigation and acceptance. *The Journal of Social Psychology*, 143(2), 163-184.

HÜNEE, 2014. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması.

İmamoğlu, O. (1994). Değişim sürecinde aile: Evlilik ilişkileri, bireysel gelişim ve demokratik değerler. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Aile Kurultayı (33-51).

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Kandiyoti, D. (1997). Gendering the modern: On missing dimensions in the study of Turkish modernity. Editör: S. Bozdoğan ve R. Kasaba, *Rethinking modernity and national identity in Turkey*. Seattle/London: University of Washington Press.

Kaner, S. (Proje Başkanı), Şekercioğlu, G. ve Yellice-Yüksel, B. (2007). Öğretmenlerin ve ana-babaların öz-yetkinlik inançları, tükenmişlik algıları ve çocukların problem davranışları. Yayınlanmamış Araştırma Projesi. Proje Numarası: 2006 09 04 009.

Kanoy, K., Ulku-Steiner, B., Cox, M. ve Burchinal, M. (2003). Marital relationship and individual psychological characteristics that predict physical punishment of children. *Journal of Family Psychology*, 17(1), 20-28.

Karakaş, A. C. (2016). Belediye çalışanlarında sabır tutumunun yaşam kalitesi üzerine etkisi (Sakarya İli Örneği). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5, 8, 2742-2757.

Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2005). Contextual influences on marriage: implications for policy and intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 171-74.

Knafo, A. ve Plomin, R. (2006). Parental discipline and affection and children's prosocial behavior: Genetic and environmental links. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 147-164.

KYAIS. (2012). Kadına Yönelik Aile içi Şiddetin Önlenmesi Projesi. Kadına Yönelik Aile içi Şiddetin Nedenleri, Sonuçları, Alınacak Önlemler.

Landry, S. H. Smith, K. E. ve Miller-Loncar, C. L. ve Swank, P. R. (1997). Predicting cognitive-language and social growth curves from early maternal behaviors in children at varying degrees of biological risk. *Developmental Psychology*, 33, 6, 1040-1053.

Markowitz, F. E. (2001). Attitudes and family violence: Linking intergenerational and cultural theories. *Journal of Family Violence*, 16, 205-218.

McGovern, J. M. ve Meyers, S. A.(2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24, 601-618.

Nacak, M., Yağmurlu, B., Durgel, E.S. ve Vijver, F.J.R. van de (2011). Metropol ve Anadolu'da Ebeveynlik: Biliş ve Davranışlarda Şehrin ve Eğitim Düzeyinin Rolü [The role of city and education on parenting beliefs and behaviors]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 85-100.

Paterson, G. ve Sanson, A. (1999). The association of behavioral adjustment to temperament, parenting and family characteristics among 5-year-old children. *Social Development*, 8(3), 293-309.

Popenoe, D. (2007). What Is Happening to the Family in Developed Nations? Loveless. The Family in the New Millennium: World Voices Supporting the 'Natural' Clan, Volume 1: The Place of Family in Human Society. Editör: A. Scott and Thomas B. Holman. Westport, CT: Praeger.

Powell, G. N. ve Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and the work-to-family interface: Exploring negative and positive interdependencies. *Academy of Management Journal*, 53(3), 513-534.

Shumow, L., Vandell, D. L. ve Posner, J. K. (1998). Harsh, firm, and permissive parenting in low-income families: Relations to children's academic achievement and behavioral adjustment. *Journal of Family Issues*, 19(5):483-507.

Sirman, N. (2000). Writing the usual love story: The fashioning of conjugal and national subjects in Turkey, Sayfa 250-272. Gender, agency and change. Editör: Goddard, V. A. London: Routledge.

Smith, J.R. ve Brooks-Gunn, J. (1997) . Correlates and consequences of harsh discipline for young children. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 151(8):777-786.

Stocker, C. M. ve Youngblade, L. (1999). Marital conflict and parental hostility: Links with children's sibling and peer relationships. *Journal of Family Psychology*, 13, 598-609.

Straus, M. A. ve Douglas, E. M. (2004). A short form of the Revised Conflict Tactics Scales, and typologies for severity and mutuality. *Violence and victims*, 19(5), 507-520.

Şenol, D. ve Yıldız, S. (2011). Bir Kentleşme Sorunu Olarak Gecekondu Yavaşan Aile İçi Şiddet ve Kadın –Ankara İli, Çankaya İlçesi, Yıldız Örneği, 38. (ICANAS) Uluslar arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Çevre, Kentleşme Sorunları ve Çözümleri Bildiriler Kitabı, Cilt II. ss.841-851.

Teti, D. M. ve Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: the meditational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62, 918- 929.

TUIK (Turkish Statistical Institute) (2014). Temel İstatistikler. Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 12 Mayıs 2017.

Webster-Stratton, C. ve Hammond, M. (1999). Marital Conflict Management Skills, Parenting Style, and Early-onset Conduct Problems: Processes and Pathways. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 40, 917-927.

WHO, (2002). World report on violence and health. Geneva: p. 1-46.

Worden, A. P. ve Carlson, B. E. (2005). Attitudes and beliefs about domestic violence: results of a public opinion survey II. Beliefs about causes. *Journal of interpersonal violence*, 20(10), 1219-1243.

Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009). The role of child temperament, parenting and culture in the development of prosocial behaviors. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88.

Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40).

